

Система безперервної освіти вчителів фізичної культури

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (м. Чернівці)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що розгляду безперервної професійної освіти присвячено дослідження В. Астахова, І. Вакарчука, Ю. Драгунова, Г. Зінченка, О. Кононенка, Ю. Кувшинова, І. Кулешов, І. Латипов, Л. Охотнікова, І. Реутова, І. Самойлюкевич, Л. Сгонік, О. Тімеця, І. Челишева, В. Шелудька, Г. Ягодина та ін.

Завдання дослідження – проаналізувати розвиток безперервної освіти вчителів фізичної культури на Буковині.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Педагогічна майстерність – це високе мистецтво навчання і виховання, доступне кожному педагогові, котрий вдосконалюється. Сьогодні держава покладає великі сподівання на тих, хто працює з дітьми, доручивши їм виховати всебічно розвинуту особистість, людину-творця, господаря своєї долі, патріота та громадянина.

Незаперечним є факт, що майбутнє людства визначає не науково-технічний прогрес, а те, чого, як і хто вчить тих, хто навчається. Ще Платон помітив, що будь-яка добре виконана діяльність, окрім уміння й натхнення, передбачає наявність міцних знань про те, як і чому. Таке завдання може виконати тільки висококваліфікований педагог. Учитель – це не тільки той, хто навчає, а насамперед, той, хто вчиться сам, хто своїм прикладом привчає до творчого злету, до відповідальності за доручену справу день за днем, крок за кроком. Щорічно з метою активізації педагогів до творчої професійної діяльності, стимулювання їх до безперервної фахової освіти, якісної роботи, до підвищення відповідальності за результати навчання й виховання відповідно до Закону України «Про освіту» та Типового положення про проходження атестацію педагогічних працівників України проводиться атестація педагогічних працівників школи [3; 4].

Одним з основних завдань атестації педагогічних працівників є стимулювання безперервної фахової освіти педагогічних працівників, посилення в них мотивації до якісної роботи, підвищення їхньої персональної відповідальності за результати навчання й виховання. Зумовлено це тим, що державі потрібні висококваліфіковані, високоосвічені кадри. Кожна людина в такій ситуації прагне до самореалізації, а отже, вона не може обійтися без самовдосконалення, безперервного підвищення кваліфікації. Суспільству в цьому контексті потрібні вчителі, які б сприйняли ринкові умови, адаптувалися до них і працювали на рівні вимог часу. Саме тому сучасна система післядипломної освіти педагогічних кадрів має ґрунтуватися на концепції безперервної освіти, яка прийнята за стратегічну в цивілізованих країнах світу. Сучасна всебічно розвинена особистість, і насамперед учитель, змушена адекватно, на науково обґрунтованій основі, реагувати на всі виклики часу.

Аналізуючи дослідження й публікації з цієї проблеми різних авторів і розробників низки офіційних документів, зазначимо, що безперервна освіта є пріоритетною проблемою, викликаною до життя сучасними етапами науково-технічного розвитку та тими соціально-економічними й культурологічними змінами, які відбуваються в нашій країні. Вона перебуває в стадії глибокого осмислення філософами, соціологами, педагогами. Г. А. Ягодін підкреслює, що безперервна освіта – є розвиток людини як особистості протягом життєвого шляху, а також головним системоутворювальним фактором формування особистості, як мета і кінцевий результат процесу постійного і неухильного сходження до все нових і нових висот пізнання й перетворення світу [6].

Прослідковуються три головні аспекти: а) перший, традиційний, коли в неперервної освіті бачать професійну освіту дорослих, потреба, в якій викликана необхідною компенсацією знань й умінь, недоотриманих у процесі навчання (“освіта на все життя”), б) прихильники другого підходу розглядають явище освіти як довічний процес “учитися все життя”, в) третій підхід – найбільш продуктивний, освіта через потреби особистості, прагнення якої до постійного пізнання себе й навколишнього світу стає її цінністю (“освіта через усе життя”). Ідея необхідності навчання через усе життя, трансформована в теорії “безперервної освіти”, сьогодні прийнята в усьому світі. За твердженням

Г. П. Зінченко, термін “безперервна освіта” вперше вжито в 1968 р. у матеріалах генеральної конференції ЮНЕСКО [2].

Метою безперервної освіти стає всебічний розвиток (уключаючи саморозвиток) людини, його біологічних, соціальних і духовних потенцій, а, в підсумку, його “окультурення” як необхідна умова збереження та розвитку культури суспільства. У третьому підході, особливо в останні роки, виділяється діяльнісний аспект, при якому безперервна освіта розглядається як новий спосіб освітньої діяльності, що забезпечує випереджувальний розвиток людини, формування в неї прогностичних якостей, але спирається на соціальну й культурно-історичну сферу.

Фізкультурна освіта як частина вітчизняної освітньої системи зазнає впливу зовнішніх (загальних) і внутрішніх (специфічних) тенденцій цієї галузі. Природно, що проблема безперервної освіти як загальна тенденція, не залишилася без уваги вчених і фахівців, зайнятих і фізкультурною освітою всього населення, і проблемами професійної фізкультурної освіти, тобто тієї частини населення, яка обрала фізичну культуру метою, об’єктом, засобом та способом своєї трудової діяльності. Ця проблема загалом і її окремі аспекти розроблялися особливо активно в останнє десятиліття. Застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури в процесі його професійного розвитку повинно забезпечувати найбільшою мірою поєднання теорії з інноваційною практикою. Професійний розвиток, фахова підготовка й удосконалення професійної майстерності вчителя фізичної культури в інформаційному суспільстві можливі лише за умови безперервності вищої професійної освіти й розвитку особистості. Це можна простежити вже, аналізуючи збірники наукових праць та тез наукових конференцій. Матеріали збірників і тез об’єднуються під однією назвою: “Удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів з фізичної культури і спорт”. Підготовка фізкультурних кадрів та підвищення їхньої кваліфікації – це, по суті, дві важливих і взаємозалежних ланки безперервної професійної фізкультурної освіти. Створення справжньої безперервної освіти має відбуватися з опорою на результати глибинного системного аналізу проблеми в соціокультурологічному аспекті.

Проблема безперервності фізкультурної освіти повинна розглядатися у двох площинах: 1) безперервна освіта особистості, що має за мету формування фізкультурно-грамотної людини, 2) безперервна професійна фізкультурна освіта, мета якої – підготовка фахівця, здатного здійснювати педагогічну безперервну освіту різних соціально-демографічних груп і створювати їм умови для фізкультурної самоосвіти. Формування такого фахівця – процес складний, багатогранний та тривалий. Гострота проблеми визначається надзвичайною складністю й неоднозначністю тих явищ, які відбуваються сьогодні в житті, у культурі та освіті передусім. Дослідникам не можна ігнорувати той факт, що змінювати практику потрібно вже сьогодні, знаходячи ефективні шляхи оперативної переорієнтації кадрів, рівень мислення й професійної підготовки яких склався, враховуючи колишні цілі традиції та умови, з іншого боку, випереджаючи практику, прогнозувати зміст безперервної освіти фахівців нової формації, тобто працювати на майбутнє. Тому проблема безперервної освіти “не зводиться тільки до підвищення рівня загальноосвітніх і професійних знань, а охоплює також питання підвищення культури трудящих у найширшому сенсі, розширення їх політичного кругозору, економічної освіти і виховання особистості і багато інших” [5].

Систему підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в умовах розбудови саме національної освіти слід спрямувати на розширення інтелектуальної обізнаності, оновлення й суттєве доповнення раніше отриманих знань психолого-педагогічного циклу, вивчення нових технологій організації педагогічної взаємодії, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду. Для самовтілення, зокрема як організатора творчого процесу, учителі потрібно бути обізнаним із сучасними педагогічними концепціями, досягненнями педагогічної теорії й практики, відчувати актуальне звучання в інноваціях та особистої активності. Тому головна мета післядипломної освіти впливає зі спокуси таких завдань [1]:

- підвищення професійної кваліфікації педагогів зі спеціальною освітою;
- ознайомлення освітянського загалу з новітніми досягненнями методики навчання та виховання;
- поглиблення й розширення соціально-педагогічних, економічних і політичних знань щодо вчителів конкретних дисциплін.

Визначальні принципи післядипломної освіти з погляду розвивального навчання – системність, неперервність, фундаментальність, гуманізація та гуманітаризація навчально-виховної діяльності.

Такі підходи дали змогу реалізувати принципово нову методологію підвищення кваліфікації освітян, зорієнтовану на особистість учителя, запиту школи, скеровану на інтелектуалізацію процесу навчання і виховання. При такому підході зміщуються акценти з процесу передання нормативного змісту післядипломної освіти в бік розвитку індивідуальних систем фахової підготовки. Це дає змогу реалізувати особистісно-гуманістичну позицію, системне бачення педагогічної реальності, орієнтацію в предметній галузі, знання сучасних педагогічних технологій, зарубіжного й інноваційного досвіду, формування креативних якостей, рефлексивної культури педагога. Основний наголос пов'язуємо не з технологічно-інформаційними прийомами чи підходами, а з інтелектуально-особистісним розвитком учителя, засвоєнням ним нових наукових теорій і методологій, реалізацією розвивальної системи взаємодії вчителя з учнями.

Ще одним важливим компонентом навчального процесу є його зміст, який зумовлений цілями й завданнями підвищення кваліфікації. Специфічність змісту в системі підвищення кваліфікації, порівняно з іншими ланками освіти, полягає в тому, що під час підвищення кваліфікації провідною метою є не тільки осмислене засвоєння слухачами навчальної інформації, а й розвиток у них професійних умінь і навичок, обмін передовим досвідом, оперативне застосування отриманих знань у своїй практичній діяльності.

У цьому контексті важливим є компетентнісний підхід до змісту післядипломної освіти. Однією з центральних ідей повинна стати ідея переходу від школи знань до школи культури, розгляд освіти як частини загальної культури та її важливого фактора й джерела. Безперервність буде забезпечена, якщо при проектуванні системи освіти будуть враховані і розглянуті умови для свідомого освоєння об'єктивних цінностей культури як необхідної суб'єктивної потреби особистості. Усе вищесказане ми відносимо і до фізкультурної освіти, тому що маємо справу не тільки з конкретизованою галуззю освітньої системи, а й безпосередньо з професійною діяльністю фахівця з фізичної культури.

Висновки й перспектива подальших досліджень. Виходячи з вищесказаного, можна сказати, що безперервна освіта вчителя фізичної культури в контексті інформаційного суспільства – це процес зростання його освітнього потенціалу впродовж життя з використанням інформаційних технологій у професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Вакарчук І. Завдання післядипломної педагогічної освіти в контексті вдосконалення системи освіти України / І. Вакарчук // Директор школи. – 2009. – № 2 (530). – С. 3–8.
2. Зинченко Г. П. Предпосылки становления теории непрерывного образования / Г. П. Зинченко // Сов. педагогика. – 1991. – № 1.
3. Кононенко О. Є. Атестація педагогічних працівників: нормативи, методичні рекомендації, документи / О. Є. Кононенко ; за заг. ред. Л. Д. Покроєної. – Харків : Основа; Тріада+, 2007. – 160 с.
4. Типове положення про атестацію педагогічних працівників України (пункт 1.5), затверджене наказом Міністерства освіти України від 20 серпня 1993 р. №310 і зареєстроване в Міністерстві юстиції України 2 грудня 1993 р. за № 176, зі змінами і доповненнями, затвердженими наказом Міністерства освіти України від 01 грудня 1998 р. № 419.
5. Филиппов Ф. Р. Социология образования / Филиппов Ф. Р. – М. : [б. н.], 1980. – 182 с.
6. Ягодин Г. Перестройка высшей школы и непрерывное образование / Г. Ягодин // Политическое самообразование. – 1986. – № 7. – С. 37.

Анотації

У статті розглянуто аспекти розвитку безперервної освіти вчителів фізичної культури. Безперервність освіти розглядається як цілісний процес, який забезпечує поступовий розвиток творчого потенціалу особистості й усебічне збагачення її духовного світу. Завдання – проаналізувати розвиток безперервної освіти вчителів фізичної культури на Буковині.

Для розв'язання цієї проблеми застосовується метод одержання ретроспективної інформації: аналіз матеріалів періодичної преси, статей сучасної періодики, архівних джерел. Роль безперервної освіти зростає в умовах трансформацій українського суспільства, це зумовлено потребою держави в підготовці висококваліфікованих кадрів. Безперервна освіта – це процес зростання освітнього потенціалу вчителя.

Ключові слова: освіта, післядипломна освіта, підвищення кваліфікації, безперервна освіта.

Ирина Ячнюк. Система непрерывного образования учителей физической культуры. В статье рассматриваются аспекты развития непрерывного образования учителей физической культуры. Непрерывность

образования рассматривается как целостный процесс, который обеспечивает постепенное развитие творческого потенциала личности и всестороннее обогащение ее духовного мира. Задачи – попытка собрать данные и проанализировать развитие непрерывного образования учителей физической культуры на Буковине.

Для решения данной проблемы используется метод получения ретроспективной информации: анализ материалов периодической прессы, статей, современной периодики, архивных источников. Роль непрерывного образования возросла в условиях трансформаций украинского общества, это обусловлено необходимостью государства в подготовке высококвалифицированных кадров. Непрерывное образование – это процесс роста образовательного потенциала учителя.

Ключевые слова: образование, последипломное образование, повышение квалификации, непрерывное образование.

Irina Yachniuk. System of Continuous Education of Teachers of Physical Culture. The article deals with aspects of continuous education of teachers of physical culture. In the article pre-conditions of origin and aspects development of continuous teacher's education of physical culture. The task: attempt to collect data and analyze the development of continuous teacher's education of physical culture in Bukovyna. Methods and organization of research: to solve this problem we have used a method of retrospective data: analysis of materials periodicals, articles, current periodicals, archival sources. The role of lifelong learning has increased in a transformation of Ukrainian society, it is caused by the need of a country in highly skilled personnel. Continuous education is a process of growth of the educational potential of teachers.

Key words: education, postgraduate education, training, continuous education.